

ב"ה ערש"ק והנה פרח מטה אהרן ר"ח תמוז תשפ"א

לקראת יומא דהילולא של רש"י הקדוש החל לפי המסורת בכ"ט לחודש תמוז אתחיל בעז"ה את הביאור החדש על הש"ס המשולב בלשון הזהב של רבן של ישראל

מקראה - גמרא ד"ה רש"י רש"י ביאור משולב

דף ב.

ה"סוכות" (וכפי שנראה בגמרא שמטרת הסוכה לצל לכך הסביר רש"י בפירוט יתר ולא הפנה לגמרא כבשאר).

גמ' תנן למדנו במשנה התם בעירובין מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - מצוי סימטה ודרך שהוא סמוס משלש נדדין, ולאשו פתוח לרשות הרצים, וחצירות פתוחות לו ויואלות וצלות אנשי החצירות יוצאים ובאים דרך המבוא לרשות הרצים, הרי הוא רשות היחיד לצני חצירות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חצירו בלא עירוב, שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמצוי הרי הוא כרשות אחת לכולן והצריכו צו שיחוף עירוב להשתתף כל החצירות צפת או ציין ולהניח השיחוף בלחם מן החצירות ולפי שאין לו מחיצה רציעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרצים הצריכו היכר בראשו הפתוח לרשות הרצים או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל ואם גבוה הקורה מעשרים אמה: ימעט יספיל: רבי יהודה אומר אינו צריך - והתם מפרש טעמא ושם בעירובין הגמרא מסבירה את הצריכותא להשמיע דין זה בעירובין ובסוכה לשיטתו, שסובר שבכל גובה שלטא עינא.

מתני' סוכה שהיא גבוהה שסבך הסוכה מונח בגובה של למעלה מעשרים אמה פסולה לדעת חכמים, ורבי יהודה מכשיר - בגמרא מפרש פלוגתיהו: בגמרא יתפרש שהמחלוקת כאן תלויה גם במשך גודל הסוכה, וכן טעמי המחלוקת נוספים על טעם מחלוקתם הידועה במבוי (ובגר חנוכה) מפני דלא שלטא בי עינא, ושאנה גבוהה עשרה טפחים בגמרא מפרש טעמא: שאינו ראוי לדירה, ונלמד גם מן התורה באסמכתא לכפורת והארון והלכה למשה מסיני שאין דין מחיצה על פחות מעשרה. ושאין לה שלש דפנות - נמי בגמרא יליף לה גם דין סוכה שיהיו לה שלוש דפנות לפחות ובשתיים פסולה נלמד בגמרא שנדרש מהתורה, ושחמתה מרובה מצלתה - מאחר ויש מעט סבך המועט בטל צרוב הריק מסבך והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסבך קרויה סוכה: ולכן פסולה. ואפשר שלכך נפתחת מסכתנו במילה "סוכה" ולא נפתח במילים סבך המונח למעלה מעשרים, ובזה ראוי לפתוח את דיני חג

שואלת הגמרא מאי חני מילי מהיכן נלמד שיש שיעור לגבהה של סוכה.

אמר רבה - דאמר קרא נאמר בתורה (ויקרא כג-מג) למען ידעו - עשה סוכה

בפסוק הקודם נאמר בסוכות תשבו שבעת ימים ומזה נלמד שצריך ששיצתה ניכרת לך, דכתיב - ידעו כי צוקות הושגתי ופירושו צויתי ליסוד הכי דריש ליה, ואע"ג דאין יוצא מידי פשוטו שהידיעה היא טעם ישיבת סוכה המזכיר את הדרך במדבר מיציאת מצרים שזה היה בשמירה דהיקף ענני כבוד, ובכל אופן מיהו דרשין ליה לדרשה: שידעו היושבים בסוכה הבאים אחריכם אלו דורותיכם, כי בסוכות הושגתי את בני ישראל, ולפיכך עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא - שאינו רואה את הסכך בעת שיושב (וראה עירובין ו.) וסוכה היינו סכך כשמה: (ובפי שפירש רש"י במשנה).

רבי זירא - אמר מהכא (ישעיה ד-ו) וסוכה תהיה לצל - משמע אין סכך אלא העשוי לצל: יומם מחורב נאמר בפסוק וסוכה תהיה לצל ומשמעותו שעיקר הסכך הוא לצורך צל המגן ביום מהשמש, וכדברי רש"י על הפסוק בישעיה וסוכה תהיה לצל וגו'. מחורב. להגין מלהט יום וכו', עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה הסכך הנמצא בתוך גובה זה, אבל למעלה מעשרים אמה, אין אדם יושב בצל סוכה, אלא בצל דפנות - שצילם מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות ואין צריך סכך, ולקמן מוקי פלוגמיהו של חכמים ורבי יהודה לר' זירא שצאין זה אלא ארבע על ארבע, דקיס להו לרצון דצאהי

שואלת הגמרא מאי שנא גבי - מדוע שינה אצל דיני סוכה דתני דכתב פסולת, ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא איך לתקן שתהיה כשירה.

מתרצת הגמרא סוכה דאורייתא - לעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: תני פסולת - שייך למיתני זה לשון פסול כלומר לא נעשית כמורה וכהלכה: מבוי - דכוליה מדרצן, דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחילות ומותר טילטול במקום זה ואינו צריך לקורה זו שיהיה היכר בין רשות הרבים לרשות היחיד אלא מדרצן: דרבנן תני תקנתא - דלא שייך למיתני זה לשון פסול דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו הרי היא מחלת הוראתו ומלואו והם אלו שתיקנוה:

ואיבעית אימא בדאורייתא נמי - ועוד אפשר לתרץ שגם בדבר שפסולו מדאורייתא שייך למימר תקנתא אופנים לתקן ולהכשיר: ועל כן תני תקנתא, מיהו אבל סוכה דנפיש מילתה - שיש כאן פירוט של כמה דינים ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה, כגון בגובה - ימעט, וכשאינה גבוהה - יגזיח, ושאין לה שלש דפנות - יעשה לה דופן שלישית, ושחמתה מרובה - יוסיף סכך, הלכך פסיק ומני פסק ושנה בקצרה פסולה, דמני למיכללינהו לכולהו וכך אפשר לכלול את תמצית הדין בהך בתיבה אחת פסולה, דקיימא לן וכך למדנו ש(פסחים דף ג:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: ועל כן פסיק ותני פסולה, אבל מבוי דלא נפיש מיליה - צאומה משנה: שנה רק דין אחד ועל כן תני תקנתא. כתב תקנה איך אפשר להכשיר המבוי.

תורה – כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה – צריך לעשות יסודותיה ומסילותיה קצועין שלא מפול: ובגובה הרי אין אדם עושה דירתו דירת עראי, אלא חייב לבנותה בחוץ שהוא כעין דירת קבע.

א"ל אבוי שואל אבוי את רבא אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל שזה הדרך לבנות דירת קבע וסיכך על גבן, הכי נמי דלא הוי סוכה, והרי בוודאי קיימא לן שיש לזה דין סוכה כשירה.

א"ל מתרץ רבא הכי קאמינא לך עד כי אמה דאדם עושה וכו' דירתו דירת עראי כי עביד ליה דירת קבע נמי נפיק – שפיר דמי זה נכון שיהיה כשר כשבונה מדפנות של ברזל סוכה עד עשרים דולאי יש בכלל קצע עראי שאפשר לאדם לבנות דבר המיועד לזמן קצר ועראי באופן המיועד לבניין של קבע והרי עשה כמורה, ועל כרחק לא הקפידה תורה על העראי, אלא לשם שיעור בלבד לתת לך שיעור נגזזה, שמהא יכולה לעמוד על ידי יחידות עראי וזה יתכן רק עד עשרים אמה: למעלה מכ' אמה דאדם עושה דירתו דירת קבע, ואין אפשרות בגובה זה לבנות ארעי כי עביד ליה דירת עראי ובדוחק יוכל לעמוד נמי לא נפיק ידי חובתו.

שיעורא ליכא כל סכך אלא כל של דפנות, אבל בסוכה גדולה מכך אפילו מעט, לא יגיעו צילי הדפנות מצד אל צד ויהיה צל גם מהסכך:

א"ל אבוי שואל אבוי את רבי זירא אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים – שני הרים גדולים והשפלה ביניהם ומתוך גובה ההרים אין חמה זורחת שם בשפלה: כי צל ההרים נוגעים אחד בשני, האם נאמר הכי נמי דלא הוי סוכה כשירה כשעושיה בעמק בין ההרים.

א"ל מתרץ רבי זירא התם דל אם תוציא משם את ההרים עשתרות קרנים איכא יהיה צל סוכה, אבל חכא כאן בסוכה גבוהה אם דל דפנות ליכא צל סוכה. אם תסיר את הדפנות נראה שחמה צאה מתחמי מתחת לסכך נמצא שמה צטל: שנקראת סוכה על שם הסכך המיצל, וכאן אין צל סוכה.

ורבא אמר – מהכא (ויקרא כג-מב) בסוכות תשבו שבעת ימים – סוכה של שבעה המיועדת וראויה לשימוש רק לשבעה ימים ומו לא דהיינו עראי לזמן קצר ולא לקביעות זמן ארוכה ודייה ומספיק לבנותה צמחיות קלות: שאי אפשר לעשות מהם קיר שיכול לעמוד בגובה רב, וזה מה שכיוון נותן התורה שאמרה

ב:

עליהם ושבע חופות יש כאן ענן ועשן
נוגה אש להבה חופה שכינה.

כרבא נמי לא אמרי רבה ורב זירא משום
קושיא דאביי - דעשה מחילות של צרול
לסוכה שהוא דרך בנין קבע האם תהיה
פסולה, ושינויא ותירוצו של רבא
שמשמעות השבעה ימים לשיעור הגובה
הראוי לבנין ארעי לא משמע להו, הויל
וקרא לא דוקא ערלי נקט, אלא נאמר
שהסוכה מיועדת לשיבת שבעה ימים,
ולכן לא ילפינן מיניה שיעורא:

שואלת הגמרא כמאן - מהנך אמוראי דלעיל
אולא הן כו': כמו מי מאלו
האמוראים רבא - רבה - ורב זירא, אולא
הא דאמר יתיישב מה שאמר ר' יאשיה אמר
רב מחלוקת דר' יהודה ורנן במשנה בדין
סוכה גבוהה מעשרים אמה: בשאין דפנות
מגיעות לסכך ויש ביניהם הפסק אויר, אבל
דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים
אמה כשרה.

כמאן, רבא - דאמר שהטעם שרבנן פסלו
למעלה מעשרים, משום דלא שלטא
בה עינא, וכיון דדפנות מגיעות לסכך משלט
שלטא בה עינא דרך דפנות המגבילים את
ראיתו ועל כן עיניו ישוטטו ויגיעו לסכך,
ולפיכך יודו רבנן לרבי יהודה שבכשירה,
דאי טעמא שפסולה משום ערלי הוא כרבא
או משום כל כרבי זירא, מה ישתנה
להכשיר בסוכה למעלה מעשרים דפנות
מגיעות לסכך אמאי מודו רבנן:

שואלת הגמרא כמאן אולא הא דאמר רב
חזא אמר רב ה"ג מחלוקת נשאין
זה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אצל ים

כולהו - הנך אמוראי: רבי זירא ורבא,
[אבל אביי שלא שאל על רבו
- רבה, הסכים לדעתו] כרבה לא אמרי -
דילף מלמען ידעו: ההוא - לאו צדיעה דישינת
סוכה קא אמר שהיושבים בתוכה ידעו
שיושבים בסוכה כשרואים הסכך, אלא
צדיעות דורות הצאין ידיעת הניסים ביציאת
מצרים ובדרך במדבר היקף סוכות ענני כבוד
כל הסוכה סככה ודפנותיה המקיפים כפי
הנעשה לאצות: וזו ידיעה לדורות היא.

כרבי זירא נמי לא אמרי רבה ורבא חזא
לימות המשיח הוא דכתיב - אומס
סוכות שנאמרו בפסוק בישעיה יהיו ללל
שהוא לעונג ולמסמור לעתיד לבוא,
ומתענגים מצל הסוכה ממש, אצל סוכת
מלוא אינה ללל בשביל להנות מן הצל:

ור' זירא עונה על כך, אם כן לימא קרא
וחופה [וזו התיבה שמסתים
הפסוק הקודם, ובקרא יהיה על כל מבון
הר ציון ועל מקראת עין יומם ועשן ונגה
אש להבה להלה כי על כל כבוד חפה:
והפסוק יכל להמשיך על אותה חופה -
וחופה] תהיה לצל יומם, ומאי ומדוע שינה
וסוכה תהיה לצל יומם, שמעת מינה נלמד
מכך תרתי - דאין שם סוכה אלא העשויה ללל,
דהיא דימות המשיח משום דעשויה ללל להגן
מהחום הגדול שיהיה לרשעים, ועל כן
קרויה סוכה כי השימוש בלשון סוכה
סיכוך הוא בדווקא לצל, וחופה היא שם
כולל לכל חיפוי וכיסוי, וכפי שרש"י
כותב על הפסוק הקודם ענן יומם ועשן.
להגין עליהם מן כי על כל כבוד. האמור
להם תהא החופה שתחופף שכינתו

או שבעה, אלא מאחר שמיסב ושוכב לפיכך הוֹנֵךְ לומר ראשו ורובו וגם שולחנו, שהוא שבעה על שבעה, לאפוקי קטנה שיעור קטן משבעה על שבעה טפחים, שראשו נכנס זה ושלחנו, שיש מקום לשולחן ולראשו ולא רובו, או שיש מקום לראשו ורובו ולא שלחנו: אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה.

כמאן דלא כחד. מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דפסול דעשרים אמה, דאי משום שצריך משלט עינא, הרי גם סוכה שתהיה גדולה משיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושלחנו (נמי) לא שלטא ביה עינא, ומשום שצריך לל מהסכך, גם בסוכה מעט גדולה יותר נמי ליכא גם לא יהיה צל סוכה, ומשום הטעם דצריך שיהיה דירת עראי, גם סוכה קטנה אי אפשר לבנותה עראי ומחילות קצב נמי צעיל משום שגבוהה עשרים צריכה דפנות חזקות של קבע:

מניחה הגמרא בשלמא דרבי יאשיה פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבה דאינהו קא יהבי שעורא במשכא דהם נתנו שיעור בגודל הסוכה ארבע על ארבע או כדי ראשו ורובו ושולחנו, ואיהו ורבי יאשיה לא קא יהיב שעורא במשכא **למשכא**. משך הסוכה, לאמר לפרש המחלוקת בכל סוכה צין גדולה צין קטנה, כשהדפנות מגיעות לסכך יודו חכמים שכשירה ולא נחלקו אלא בשאין דפנות מגיעות:

אלא רב הונא ורב חנן בר רבה. לאמרי טעמא דרצנן לפסול סוכה גבוהה מעשרים תלוי בשיעורא דמשכא הוא ומר אמר ד'א ומר אמר ראשו ורובו ושלחנו: נימא בהכשר סוכה

זה יומר כו': מחלוקת רבי יהודה ורבנן בשאין בה בסוכה אלא ארבע אמות על ארבע אמות בלבד, אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות שהיא סוכה גדולה ורחבה אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה.

כמאן, רבי זירא - דאמר משום צל הוא - דאי משום משלט עינא צטפי מד' אמות פורתא לא שלטא זה עינא: [לגבי טעם ארעי ודאי שאין לומר שרבנן יודו שהרי ככל שגדולה יותר צריכה להיות חזקה יותר, ואמנם לגבי שלטא עינא היה אפשר לומר שאם תהיה גדולה מאוד גם כן יודו רבנן דכשירה דשלטא ביה עינא, ולכן כתב רש"י פורתא דאין סברה דכבר במעט יותר מד' יהיה שלטא עינא] וכיון דרוחא איכא על סוכה בחלק מהסוכה כבר שהיא מעט יותר מארבע על ארבע, וצל דפנות לא מגיע מצד לצד בגלל רוחב הסוכה.

שואלת הגמרא כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב **הכי גרסינן מחלוקת בשאינה מחוקת אלא כדי ראשו כו'** ואם תאמר קשיא דרז' אדרז' בהעמדת המחלוקת בשיעור משך סוכה ארבע אמות או ראשו ורובו, אלא שיש ליישב שרב הונא ורב חנן בר רבה אמוראי נינהו, ואליבא דרז' - והם חלקו מה היא שיטת רב:

מחלוקת רבי יהודה ורבנן בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו. דרך קעודמן דהסיצה היתה על מנות ומסוּזין על ד' שמאלס ואין אוכלין זקופין ויושזין כמונו שאפשר שמקום שראשו נכנס נמצא גם כל גופו ואפשר בששה טפחים על ששה

כדי ראשו ורצו ושלחנו גם בשיעור המצומצם וכן צימר עד ד' אמות פליגי רבי יהודה ורבנן צגזג סכך למעלה מעשרים, וטעמא משום כל כרבי זירא, אכל צימר מד' לא פליגי דכיון דרוחא איכא כל:

מיתבי להן אמוראי רב יאשיה רב חנן בר רבה ורב הונא דפרישו דפלוגמא דמתני' כדמפרש ואזיל אחר הסבר הברייתא בהמשך הגמרא [בדף ג' ע"א] סוכה שחיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה ואפילו יותר [כדאמרי אינשי], אמר רבי יהודה מעשה בהילני המלכה מבית חשמונאי (רש"י ב"ב יא:.) בלוד, שחיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה, וחיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר, אמרו לו משם ראייה אשה חיתה ופטורה מן הסוכה, אמר להן והלא שבעה בנים חוו לה, ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים.

שואלת הגמרא להסבר הברייתא - למה לי למיתני ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים, שהרי בשבעה בנים יש ביניהם גם גדולים החייבים בסוכה.

עונה הגמרא הכי קאמר להו כי תאמרו שכל השבעה בנים קטנים היו, וקטנים פטורין מן הסוכה, כיון דשבעה חוו אי אפשר דלא חוו בהו חד שאינו צריך לאמו, ולא שייך שכולם יהיו עדיין מתחת גיל ארבע חמש [עירובין לב:] שהם פטורים לגמרי אף מדין חינוך, וכי תימרו קטן שאינו צריך לאמו. אמרינן לקמן (דף כח.) דמיזז למנכו צמנות סוכה: מדרבנן הוא דמיחייב שהזיקין להרגיל את הקטן למנוה שהוא ראוי לה מה שאין כן

קמיפלגי דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות - צלרכה וצרכנה פליגי - נאמר שהם חולקים בשיעור אורך ורוחב הסוכה דתרווייהו אית להו ששניהם סוברים דכי פליגי רצנן ורבי יהודה צסוכה המנומנמת צשיעור הכשר אורך סוכה וכל אחד לשיטתו מזה הוא גודל סוכה כשירה, ובזה פליגי שאם גבוהה מעשרים פסולה וצטפי מיהא מכשרי אפילו היא גבוהה דכיון דרוחא אפשר לומר לדוגמא דאיכא כל סכך או טעמא אחרינא להכשירה.

ושיטתם היא כך דרצ הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן של רבי יהודה ורבנן צפחותה מד' אמות, דאם כן צלאו גבוהה מעשרים אמה פסולה דהכשר סוכה צלרצע אמות כרצי דאמר לקמן הכי (דף ג:.) ומר סבר הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו ולכן יכול להעמיד את המחלוקת של רבי יהודה ורבנן בסוכה מצומצמת בשיעור ראשו ורובו ושולחנו שבעה על שבעה.

דוחה הגמרא לא דכולי עלמא הכשר סוכה ראשו ורובו ושולחנו וההלכה כך נפסקת בשיעור סוכה כשירה היא משבעה על שבעה טפחים, וחכא בהא קמיפלגי, דמר סבר רב חנן בר רבה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו פליגי אבל יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו דברי הכל כשרה ולפי זה שמחלוקתם של רבי יהודה ורבנן במשנה היא רק בסוכה מצומצמת, ובמעט יותר יודו חכמים שכשירה, טעמא דפסול למעלה מעשרים במצומצמת דווקא לא ידיע לן כדאמרן לעיל דהך לא כמד: ומר סבר רב הונא מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי אבל יותר מד' אמות דברי הכל כשרה - **ומר סבר**

תפילין דאינו יכול לשמרם כראוי, חוזרת הגמרא למיתיבי מהברייתא -
 ומרגילים אותו כדי שיהא ממוכן ורגיל בשלמא למ"ד רב יאשיה בשאין
 למלות: ואיהי הילני המלכה בדרבנן לא דפנות מגיעות לסכך ובאופן זה העמיד את
 משגחה, ת"ש ולכן מוסיף ואומר ועוד כל מחלוקת רבי יהודה ורבנן במשנה, כך גם
 מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים שכן בברייתא שהרי דרכה של מלכה לישב בסוכה
 הקפידה על דרבנן ובדין חינוך למצוות. שאין דפנות מגיעות לסכך.

להערות והארות וכן לקבל עידכונים והסברים נוספים שמאחורי הפירוש המשולב
 rashisuka@gmail.com
 לזכות י.ב.ח.ל. לזיווג הגון בקרוב.